

«ایران» روند تمایل کشورهای عربی برای بهبود روابط با ایران را بررسی می کند

بازگشت عبرت آموز

الهه اکبرزاده
پژوهشگر

در روز ۱۲ دی ۱۳۹۴، عربستان ۴۷ زندانی را اعدام کرد. در میان این افراد نامی آشنا وجود داشت. روحانی شیعه محبوب عربستانی، شیخ باقر النمر، اعدام شد و صداهای اعتراض از داخل و خارج عربستان و مجامع بین المللی در واکنش به دستگیری و محاکمه و اعتصابات او به جایی نرسید تا این اقدام نشانه‌ای باشد بر تقابل راهبردی عربستان و ایران و عزم جزم ریاض برای این رویارویی. اعتراض به این اتفاق در تهران، به تجمع و سپس تعرض به سفارت عربستان انجامید. در پی این اقدام، سفارت عربستان در ایران به کار خود پایان داد. کشورهای بحرین، کویت، قطر، سوئدان و امارات هم در اعتراض به این اتفاق روابط دیپلماتیک خود را با تهران قطع کردند. بجز قطر که چندی بعد تحت فشار عربستان قرار گرفت و روسوی ایران کرد، بقیه این کشورها در طول شش سال گذشته با ایران رابطه رسمی نداشتند.

دشمنی در روز روشن

نظامی خود را با آمریکا و رژیم صهیونیستی تقویت کرد و طوری در اردوگاه غرب جا گرفت که انگار دیگر هیچ‌گاه قصد کاهش تنش‌ها با ایران را ندارد. در این مدت عربستان متحد اصلی دولت آمریکا در اعمال سیاست فشار حداکثری بر ایران بود، هم‌زمان تحت رسوایی سعودی‌ها در برقراری روابط غیررسمی با اسرائیل هم از یام افتاد و چندی پیش که بحرین به پیمان ابراهیم پیوست دیگر کسی شک نکرد که چراغ سبز قضیه را ریاض نشان داده بود.

بود. آن سال ها عمده توجه‌ها معطوف به رژیم صهیونیستی - به عنوان اصلی ترین مخالف توافق هسته‌ای ایران و طرف‌های غربی- بود، اما سعودی‌ها هم به هیچ‌وجه از سنگ‌اندازی در مسیر توافق خودداری نکردند. عربستان ادعا می کرد ایران شایسته این توافق نیست و برجام مماشقات کردنی بی فایده است که به ایران فرصت خطرناک تر شدن می دهد. تقابل ایران و عربستان در دوره ریاست جمهوری ترامپ و با ولیعهدی بن سلمان به مراتب تشدید شد. عربستان روز به روز اتحاد

روابط ایران و عربستان سعودی تقریباً در هیچ زمانی از تاریخ صدساله‌اش دوستانه و تعاملی نبود. چندان دشوار نیست که حدس بزیم کیفیت رابطه سیاسی جمهوری اسلامی ایران و کشوری که اساساً بر پایه اتحاد استراتژیک بنیانگذارش و رئیس جمهور آمریکا شکل گرفته و تثبیت شده می تواند چگونه باشد، اما سطح تنش‌ها در زمستان ۱۳۹۴ (۲۰۱۶) و سال‌های پس از آن به بالاترین حد خود رسید و علاوه بر قطع روابط دیپلماتیک، منجر به برقراری روابطی شد که آشکارا خصمانه

در جست‌وجوی آرامش

گفت: ایران از توسعه روابط با امارات استقبال می کند. چندی پیش امارات اعلام کرد رویکرد تقابلی با ایران چیزی نیست که ابوظبی از آن حمایت کند. در تداوم همین رویکرد بود که خبرگزاری دولتی امارات گزارش داد سیف محمد الذابی را به عنوان سفیر امارات در ایران، به تهران می فرستد تا به پیشبرد روابط دوجانبه برای دستیابی به منافع مشترک دو همسایه و منطقه کمک کند. اماراها می گویند، تجارت بین ایران و امارات در سال ۲۰۱۷ در اوج بود و پس از آن اگرچه کاهش یافت اما هرگز قطع نشد، لذا به نظر می رسد ادامه روابط اقتصادی می تواند زمینه مشترکی را برای همکاری میان ایران و امارات ایجاد کند.

در اوایل سال جدید میلادی به شهرت ابوظبی به عنوان منطقه توریستی امنی که میان آشفتگی‌های غرب آسیا از تلاطم‌ها در امان مانده لطمه زد. از این رو امارات رفته رفته تلاش می کند از درگیری‌های پرهزینه در سطح منطقه‌ای بپرهیزد و در جهت کسب منافعی با همسایگان تعامل کند. در همین راستا شیخ طحون، مشاور امنیت ملی امارات، پاییز سال گذشته به ایران آمد. این سفر اولین سفر یک مقام ارشد اماراتی به ایران پس از قطع روابط دیپلماتیک در سال ۲۰۱۶ بود. آقای رئیسی، رئیس جمهور ایران، در دیدار با شیخ طحون، تقویت روابط با کشورهای منطقه را از اولویت‌های اصلی سیاست خارجی دولت خود دانست و

در چند سال اخیر، امارات متحده عربی هم به وضوح تلاش کرد در تحولات منطقه نقش فعالی داشته باشد و مستقیماً در جنگ سوریه و یمن دخالت کرد. امارات از جمله کشورهایی است که نامش، هم در میان ائتلاف ضدتوریستی و در جنگ با داعش ثبت شده و هم متهم به حمایت از گروه‌های شبه نظامی است! شرایط این کشور اما کمی با سایر کشورهای عربی منطقه متفاوت است؛ عمده درآمد امارات از صنعت گردشگری، تجارت و شهرت این کشور به امنیت و توسعه یافتگی است. به همین جهت، ناامنی برای این کشور ضربه‌ای به مراتب بزرگتر و مخرب‌تر از سایر کشورهاست. کما اینکه حملات موشکی و پهپادی حوثی‌های یمن

بازگشت به سفارتخانه‌ها

بکاهد و حالا، در حالی که از جنگ داخلی سوریه طرفی نبسته و در باتلاق جنگ با حوثی‌های یمن فرو رفته، به مسیر تعامل با ایران برگشته است. ائتلاف عربی به رهبری عربستان سعودی از سال ۲۰۱۵ در درگیری یمن دخالت کرد و آتش بیار معرکه شد، اما جنگ طولانی منجر به افزایش هزینه‌های نظامی عربستان در میدان نبرد شده و مهم‌تر آنکه هیچ عایدی هم برای عربستان نداشته است. عربستان، ناامید از حذف حوثی‌ها از آینده سیاسی یمن، به گفت‌وگوئی مستقیم با ایران رو آورده و از این مذاکرات خاتمه جنگ یمن را امید دارد. ایران همواره راه پایان یافتن جنگ را مذاکره با انصارالله و گفت‌وگوهای فراگیر یمنی - یمنی دانسته اما این مذاکرات نتیجه بخش باشند یا نه، از سرگیری روابط و تمایل کشورهای همسایه خلیج فارس به تعامل با ایران خودش اتفاق مهمی است.

آمده‌اند. عربستان برای تنوع بخشی به اقتصاد خود و کاهش وابستگی به نفت می خواهد الگوی جدیدی از مشارکت و رقابت منطقه‌ای را تنظیم کند. نمونه‌های دیگری از تغییر رویکرد سران سعودی در پایان دادن به حصر قطر و آغاز گفت‌وگوهای ریاض - آنکارا نیز مشاهده شد. برنامه‌های پرهزینه ریاض برای توسعه تجارت و توریسم نیازمند ثبات است و عربستان، دست کم از تجربه محدودیت‌های خودش و متحدانش در پاسخگویی حملات به تأسیسات نفتی آرامکو، به خوبی دریافته که خودش باید امنیت‌اش را تأمین کند، بدون اتکای همه جانبه به آمریکا. خروج آمریکا از افغانستان و برخی محدودیت‌هایی که کنگره در فروش سلاح به ریاض اعمال می کند، همگی عربستان را به این نتیجه رسانده که باید از حجم تنش زایی‌ها در منطقه

چند روز پیش سفیر جدید کویت هم پس از شش سال به ایران آمد و استوارنامه‌اش را به حسین امیرعبداللهیان، وزیر خارجه ایران، تحویل داد. کمی قبل تر و پیش از آنکه عراق شدیداً درگیر منازعات حزبی خودش بشود هم، این کشور میزبان گفت‌وگوها بین ایران و عربستان سعودی بود و طرفین، پس از سال‌ها تقابل در دیپلماسی رسمی و غیررسمی، بر سر مسائلی گفت‌وگو کردند. چشم‌انداز روابط دو کشور در این سال‌ها نشانی از تنش زدایی نداشت تا آن وقت که، به قول رسانه‌های عربی، عربستان از میزان و شکل حمایت آمریکا در مهار ایران ناامید شد. اختلافات ناشی از مسائل ایدئولوژیک و بنیادی موضوع این مذاکرات نیستند و راه حل این مسائل - اگر اساساً چاره‌ای داشته باشند - فراتر از بازگشایی سفارتخانه‌ها و برقراری روابط دیپلماتیک است، اما دو طرف برای حل اختلافات در سطح مسائل روز پای میز مذاکره

ایران؛ اصلی ترین بازیگر منطقه

منطقه است. بنابراین رقبا حتی برای مقابله با ایران باید به دنبال گفت‌وگو و یافتن زمینه‌های مشترک برای روابط حسن همجواری باشند که گفته‌اند اگر برای خانه همسایه‌ات چراغی آرزو کنی، حوالی خانه تو نیز روشن خواهد بود.

که طرح‌های اجماع منطقه‌ای علیه ایران یکی پس از دیگری شکست می خورند و مذاکرات هسته‌ای ایران و غرب دوباره در جریان است. تجربه این چند سال ثابت کرده ایران - با یا بدون توافق هسته‌ای - همچنان بازیگری جدی در تأمین امنیت

ایران کشوری پهناور است با جمعیت قابل توجه و ظرفیت‌های فراوان و البته جغرافیای راهبردی. تعامل با ایران برای همه کشورهای منطقه موضوع مهمی است، کما اینکه اتحاد یا تقابل با ایران هر یک تبعات قابل توجهی دارند، بویژه حالا